

نقش ارزشیابی توصیفی در مؤلفه های روانشناختی

مؤلفین

سجاد رضایی

فاطمه قضاات

www.ketab.ir

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

سرشناسه	رضایی، سجاد، ۱۳۷۵ فروردین -
عنوان و نام پدیدآور	نقش ارزشیابی توصیفی در مولفه‌های روانشناختی مولفین سجاد رضایی، فاطمه قضاة.
مشخصات نشر	خراسان رضوی: انتشارات جالیز، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	۱۴۱ ص: ۵/۱۴۰۵/۲۱ س.م
شابک	۹۷۸-۶۲۲-۲۶۳-۵۶۳-۳ ریا۳۰۰۰۰
وضعیت فهرست نویسی	فیا
یادداشت	کتابنامه: ص: ۱۱۹ - ۱۴۱.
موضوع	آموزش و پرورش -- ارزشیابی
موضوع	Educational evaluation
موضوع	آموزش ابتدایی -- ارزشیابی
موضوع	Education, Elementary-- Evaluation
موضوع	شاگردان -- سلامت روانی
موضوع	Students -- Mental health
شناسه افزوده	قضاة، فاطمه، ۱۳۷۷ -
رده بندی کنگره	۷۵/۲۸۲۲LB
رده بندی دیویی	۱۵۸/۳۷۹
شماره کتابشناسی ملی	۷۶۰۱۹۶۳
وضعیت رکورد	فیا

نقش ارزشیابی توصیفی در مولفه‌های روانشناختی
سجاد رضایی، فاطمه قضاة
ناشر: انتشارات جالیز
چاپ: اول، بهار ۱۴۰۰ / ۱۰۰۰ نسخه
قطع: رقعی / تعداد صفحه: ۱۴۱
قیمت: ۴۵۰۰۰۰ ریال
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۲۶۳-۵۶۳-۳
طراح جلد: صالح مقدم
صفحه آرایی: زهرا مهدیزاده

حق چاپ محفوظ است

آدرس: مشهد بلوار شهید رضوی روبروی درب دانشکده روانشناسی دانشگاه فردوسی
تلفن تماس: ۰۹۱۵۹۳۰۹۹۶۳-۰۹۱۵۸۳۱۹۵۳۵-۰۵۱۳۸۷۹۵۲۸۱

فهرست مطالب

مقدمه.....	۱۱
مشکلات رفتاری.....	۲۱
تعاریف مشکلات رفتاری.....	۲۱
علت اختلالات و مشکلات رفتاری.....	۲۴
همه گیرشناسی اختلالات روانی در کودکان و نوجوانان.....	۳۱
آثار زیان بار اختلالات روانی کودکان.....	۳۳
انواع اختلالات روانی در کودکان و نوجوانان.....	۳۶
مشکلات درونی سازی شده و برونی سازی شده.....	۳۸
سازگاری.....	۴۱
تعاریف سازگاری.....	۴۱
تحلیلی از فرایند سازگاری.....	۴۳
سازگاری مطلوب.....	۴۵
ویژگی های افراد سازگار.....	۴۸
سازگاری از دیدگاه های مختلف.....	۵۴
دیدگاه یادگیری.....	۵۴
دیدگاه روانی - اجتماعی.....	۵۵
دیدگاه روان تحلیلی.....	۵۶
دیدگاه اصالت وجود.....	۵۸

۶۰	دیدگاه رفتارگرایی
۶۱	دیدگاه شناختی
۶۲	تئوری انطباق فرد و محیط
۶۴	خود کار آمدی
۶۴	تعاریف خود کار آمدی
۶۸	ارزشیابی و سایر مفاهیم
۶۸	تعریف ارزشیابی
۷۰	تعریف ارزشیابی توصیفی
۷۲	تعاریف و کلیات ارزشیابی و ارزیابی
۷۴	سنجش و ارزشیابی
۷۵	اندازه گیری و ارزشیابی
۷۷	آزمون
۷۸	انواع ارزشیابی در آموزش و پرورش
۷۹	مفهوم شناسی ارزشیابی آموزشی
۸۳	ارزشیابی کیفی - توصیفی
۸۴	تاریخچه ارزشیابی توصیفی
۸۵	نظام ارزشیابی توصیفی
۸۶	تأکید بر ارزشیابی تکوینی
۸۸	تأکید بر مقیاس ترتیبی

نظام‌های آموزش و پرورش به طرق مختلف سعی در هماهنگ کردن اجزای خود را دارد تا بتواند به اهداف تدوین شده دست یابد. عدم هماهنگی، نه تنها باعث خواهد شد که نظام‌ها به اهداف خود نرسند، بلکه باعث می‌شود که بسیاری از منابع و استعداد های بالقوه انسانی و اقتصادی جامعه توسط آموزش و پرورش تلف شده و آثار شوم و ناگواری نیز در حیات فردی و خانوادگی افراد برجای گذارد و نابسامانی‌های اجتماعی فروانی را نیز به وجود آورد (پورقاز، ۱۳۸۰).

دانش‌آموزان نیز آینده سازان جامعه هستند و سلامت جسمی و روانی آنان باید حائز اهمیت قرار بگیرد (جری و همکاران^۱، ۲۰۱۶). یکی از مؤثرترین و کارسازترین مجاری اصلاح نظام آموزش و پرورش تحلیل و نقد نظام ارزشیابی^۲ از آموخته‌های دانش‌آموزان در سایه اهداف و آرمان‌های تصریح شده نظام آموزشی است (مهر محمدی، ۱۳۸۱). به منظور تحقق بخشیدن به این هدف، نظام ارزشیابی دفتر ارزشیابی تحصیلی و تربیتی در ارتباط با ارزشیابی تحصیلی طرحی را ارائه داد که

^۱ Jari & et al

^۲ Evaluation system

به صورت آزمایشی در مهرماه سال ۱۳۸۲-۸۳ در برخی از مدارس مناطق آموزش و پرورش کشور به اجرا درآمد. در طرح ارائه شده معاونت آموزش عمومی، ارزشیابی به شیوه توصیفی مورد مطالعه و بررسی قرار گرفت. ارزشیابی توصیفی^۳ از دیدگاه مجریان طرح به معنای به کارگیری مقیاس مقوله‌ای رتبه‌ای (کاملاً تحقق یافته، تحقق یافته، نسبتاً تحقق یافته، تلاش بیشتری باید بنماید) به جای مقیاس فاصله‌ای (۰-۱۰۰) و نیز بکارگیری کارنامه توصیفی ابزارهای برای سنجش و ارزشیابی پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان است (حسینی، ۱۳۸۲). بنابراین با توجه به اینکه در رویکرد جدید ارزشیابی تلاش می‌شود تا از طریق تأکید بر آزمون عملکردی ارزشیابی تکوینی، سنجش شخصی و کارپوشه شرایط بهتری برای یادگیری دانش‌آموزان فراهم گردد و انتظار می‌رود که این نظام ارزشیابی در عملکرد تحصیلی، باورهای دانش‌آموزان تأثیر مثبتی داشته باشد (فتح‌آبادی و رضایی، ۱۳۸۸). اما عدم توجه به برخی اصول ارزشیابی منجر به روش‌های غلط ارزشیابی می‌شود که اجرای این روش‌ها افت کمی و کیفی تحصیلی را به دنبال دارد (بیابانگرد، ۱۳۸۰). بنابراین این رویکرد به ارزشیابی به تمام

^۳ Descriptive evaluation

محاسنی که دارد، ممکن است بر دانش‌آموزان تاثیر بگذارد. از جمله این تاثیرات، نقش ارزشیابی توصیفی بر سازگاری^۴ و مشکلات رفتاری^۵ دانش‌آموزان است.

سازگاری روانشناختی به عنوان عدم وجود علائم کلی ناسازگاری مانند خلق افسرده، نگرانی و پریشانی جهانی مفهوم‌سازی می‌شود (المپ^۶، ۲۰۱۳). سازگاری به نوبه خود برای دانش‌آموزان بسیار حائز اهمیت است، چرا که تاثیر این عامل بر سلامت روانی و پیشرفت تحصیلی آنها به عنوان یک شاخص مهم از توانایی‌های روانشناختی مورد توجه قرار گرفته است. دانش‌آموزان ناسازگار معمولاً در تنظیم اهداف خود مشکل دارند و از این رو ممکن است در رسیدن به موفقیت تحصیلی ناکام بمانند (نورعلی، حاجی یخچالی، شهنی ییلاق و مکتبی، ۱۳۹۷). از طرفی دیگر نیز مشکلات رفتاری به عنوان الگوهای رفتار عمدی و تحت کنترل که پایدار بوده و گرایش به اغتشاشگری برای دیگران دارد، تعریف می‌شود (زی، جانگ و کومن^۷، ۲۰۱۷). دانش‌آموزان با

⁴ Descriptive evaluation

⁵ behavioral problems

⁶ Lamp

⁷ Zee, Jong & Koomen,

مشکلات رفتاری به طور معنی داری، مستعد نشان دادن سطوح بالاتری از رفتارهای برونی سازی مثل پرخاشگری، مشاجره با دیگران و ناکامی هستند (ویدن، ویلز، کوتویتز و کامپز^۸، ۲۰۱۶). بنابراین، دانش آموزان با اختلالات رفتاری پیشرفت تحصیلی پایین و رفتار ناسازگارانه را تجربه می کنند (کوک، رائو و کولین^۹، ۲۰۱۷).

از آنجا که امروزه «تربیت اجتماعی»^{۱۰} و آماده ساختن افراد برای زندگی اجتماعی به یکی از مهم ترین نیازهای تعلیم و تربیت مبدل شده است، برنامه‌ی درسی مطالعات اجتماعی به دلیل ویژگی‌ها و ماهیت آن، جایگاه خاص و مهمی در میان برنامه‌های درسی، از منظر تربیت اجتماعی و آموزش مهارت‌ها و صلاحیت‌های مورد نیاز اجتماعی، دارد و تلاش می‌شود این حوزه یادگیری از طریق انتقال و پرورش دانش‌ها، مهارت‌ها و نگرش‌های مورد نیاز، افراد را به گونه‌ای تربیت کند تا بتوانند در جامعه، نقش کارآمد و مناسب را به‌خوبی ایفا کنند (فلاحیان و همکاران، ۱۳۹۱). درس مطالعات اجتماعی نیز در این مورد می‌تواند بسیار تاثیرگذار باشد. زیرا به تربیت اجتماعی و فرهنگی دانش آموزان

^۸ Weeden, Wills, Kottwitz & Kamps.

^۹ Cook, Rao & Collins

^{۱۰} Social education

می‌پردازد و از این جهت می‌تواند با آموزش یکسری اصول اجتماعی و فرهنگی به دانش‌آموزان کمک کند.

ارزشیابی کیفی - توصیفی^{۱۱} با توجه به ویژگی‌های «جامعیت، عملکردگرایی»^{۱۲}، پویایی، بازخورد، فرایندی و کیفی بودن» می‌تواند بر آماده ساختن دانش‌آموزان برای زندگی اجتماعی و تربیت شهروندان برای مشارکت‌های سیاسی اجتماعی، نظام آموزشی را همراهی کند (قره داغی، ۱۳۹۴). ارزشیابی کیفی توصیفی نگاه جدیدی به نقش معلم، نقش دانش‌آموز و جایگاه ارزشیابی در فرایند یاددهی یادگیری دارد که تحت تاثیر یافته‌های جدید دانش روان‌شناسی، رویکردهای جدید در برنامه ریزی درسی و بهره‌گیری از تجربیات کشورهای دیگر شکل گرفته است. به عبارت دیگر، ارزشیابی کیفی توصیفی، الگویی از ارزشیابی است که در جریان تدریس خود را نشان می‌دهد. برخی مشاهدات نشان داده است که ارزشیابی توصیفی موجب کاهش فشار و رقابت‌های زیان‌آور در کلاس‌های درس در مدارس می‌شود، محیط یادگیری را برای یادگیری هرچه مطلوب‌تر دانش‌آموز آماده می‌سازد و

^{۱۱} Qualitative-descriptive evaluation

^{۱۲} Functionalism

به رشد و سازگاری آن کمک می‌کند (حسنی و احمدی، ۱۳۸۴). همچنین دانش‌آموزان در کلاس‌هایی که در آن ارزشیابی کیفی توصیفی اجرا می‌شود، توانایی ابراز وجود بیشتری دارند، که سبب می‌شود در مشارکت جویی، تعامل با همکلاسی‌ها و معلمان را از خود نشان دهند (حسنی، ۱۳۸۸). البته این نوع ارزشیابی دارای نقاط ضعف نیز هست.

طراحان اولیه طرح ارزشیابی توصیفی برای آن اهدافی را تعریف کرده‌اند که از جمله می‌توان به افزایش بهداشت روانی دانش‌آموزان در محیط یاددهی یادگیری با ارائه بازخوردهای کیفی توصیفی اشاره کرد (حسنی و کاظمی، ۱۳۸۲). تلقی طراحان بر این بود که با اجرای این روش از بروز آسیب‌هایی چون اضطراب، بی‌انگیزه شدن که خود از جمله مشکلات رفتاری هستند در یادگیری جلوگیری می‌شود و دانش‌آموزان در یک فضای بدون فشار و نگرانی به یادگیری بپردازند.

بهداشت روانی مؤلفه‌های بسیاری دارد که سازگاری یکی از مؤلفه‌های مهم آن است، در واقع این مؤلفه از نیازهای اساسی انسان محسوب می‌شود، سازگاری فرایند پیوسته‌ای است که در آن، تجارب یادگیری اجتماعی شخص، توانایی و مهارت‌هایی را فراهم می‌سازد که از طریق

آن می‌توان به ارضای نیازها پرداخت (گوداشتاین و لانیون^{۱۳}، ۱۹۹۵). مطالعات پیشینه تحقیق نشان می‌دهد که سازگاری به حیطه‌های مختلفی تقسیم می‌شود: سازگاری اجتماعی شامل سازگاری فرد با محیط اجتماعی است و این سازگاری ممکن است؛ با تغییر دادن خود و یا محیط به دست آید؛ سازگاری هیجانی سلامت روانی خوب، رضایت از زندگی شخصی و هماهنگی احساسات، فعالیت‌ها و افکار با یکدیگر است. به عبارت دیگر، سازگاری هیجانی ساز و کارهایی است که فرد توسط آنها ثبات عاطفی پیدا می‌کند. از سوی دیگر توانمندی‌ها و شایستگی‌های اجتماعی و هیجانی نیز از عوامل تعیین کننده و تأثیرگذار بر سازگاری تحصیلی محسوب می‌شوند (دانش، سلیمی نیا، فلاحتی، سابقی و شمشیری، ۱۳۹۳؛ کوزلوسکی، هاتچینسون، هارلی و براون^{۱۴}، ۲۰۱۸). سازگاری تحصیلی به مجموعه واکنش‌هایی گفته می‌شود که فرد از طریق آنها آماده می‌شود تا پاسخی موزون و هماهنگ با شرایط مدرسه و فعالیت‌هایی که محیط از وی می‌خواهد؛ ارائه کند (دهقانی، حکمتیان فرد و کامران، ۱۳۹۸).

¹³ Godstein and Lanion

¹⁴ Kozlowski, Hutchinson, Hurley & Browne